

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av kompletterande prover på Fjöset samt ny analys av Låve, Gård 50, Ringebu, Innlandet, Norge

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2023

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hansson, A., & Linderson, H. (2023). *Dendrokronologisk analys av kompletterande prover på Fjöset samt ny analys av Låve, Gård 50, Ringebu, Innlandet, Norge*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2023:39). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

19 maj 2023

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2023:39

Anton Hansson & Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV KOMPLETTERANDE PROVER PÅ FJØSET SAMT NY ANALYS AV LÅVE, GÅRD 50, RINGEBU INNLANDET, NORGE

Uppdragsgivare: Pål Bj.Reinung, Nordliveien 24,1368 Stabekk, Norge +47 91 30 30 02

Område: Ringebu kommun **Prov nr:** 76341-350+76405-76418 **Antal sågprov:** 11+6+8

Dendrokronologiskt objekt: Fjøset har Sefrak nr 0520 4 118. Fjøs (76341-76350, 76405-76410), Låve (76411-76418)

Resultat:

Dendro nr:	Prov Nr : beskrivning	Träd- slag	Antal år; (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Fällningstid Juli +2 veck V=vinterhalvåret E= efter	Kommentarer eller En mer vågad datering eller precisering av fällningsåret
76341	G1	Tall	144	Sp 67 W	1822	V 1822/23	
76342	I1	Tall	152+ew	Sp 74 W	1754	1 juni 1755	20 maj-10 juni 1755
76343	J1	Tall	170	Sp 42 ej W	1671	1679-1709	(1689-1704)
76344	B6	Tall	90;1	Sp 54 W	1898	V 1898/1899	
76345	B1A	Tall	162	Sp 71 W	1821	V 1821/1822	
76346	F1	Tall	119	Sp 51 W	1898	V 1898/1899	
76347	F8	Tall	152-llw	Sp 76 W	1898	V 1898/1899	
76348	E9	Tall	155-llw	Sp 70 W	1824	Juli 1824	
76349	Golv1	Tall	191	Sp 60 W	1926	V 1926/27	
76350a	Ski2	Gran	73	W	1898	V 1898/1899	
73350b	Ski3	Gran	66	W	1898	V 1898/1899	
76405	1; J4	Tall	237; 1	Sp 69, W	1711	V 1711/12	
76406	2; I3	Tall	196; 1	Sp 81, W	1695	V 1695/96	
76407	3; A3	Tall	171; 1	Sp 57, Ej W	1707	1707-1725	
76408	4; B3	Tall	259; 1	Sp 105, W	1711	V 1711/12	
76409	5; D4	Tall	219; 1	Sp 55, Ej W	1707	1707-1727	
76410	6; E4	Tall	228+1; 1	Sp 58, Ej W	1709	1710-1726	
76411	7; D6	Tall	235; 1	Sp 65, W	~1695*	1695-1700	(V 1695/96)
76412	8; B4	Tall	223; 1	Sp 98, W	1715	V 1715/16	
76413	9; C4	Tall	177; 1	Sp 71, Ej W	1606	1606-1610	
76414	10; C6	Tall	185; 1	Sp 73, W	~1691*	1691-1696	(V 1691/92)
76415	11; A6	Tall	222; 1	Sp 74, B W	1715	V 1715/16	
76416	12; E4	Tall	229; 1	Sp 61, Ej W	~1692*	1692-1706	
76417	13; Takås	Tall	206-lw; 1	Sp 60, W	1716	Sommar 1715	76418 samma träd
76418	14; Takås	Tall	120-lw; 1	Sp 55, W	1716	Sommar 1715	76417 samma träd

Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Kommentarer 2020 (76341-76350)

Provtagningen har gjorts med principen ett prov per enhet, det vill säga rumsvägg, golv och tak. Detta har gått väldigt bra, (vilket inte alltid är fallet), eftersom fällningstiden återkommer på flera enheter och att virket uppvisar många årsringar och att virket är sannolikt kommet från samma skog, i flera fall, G1, B1A, E9 och Golv1, från samma ståndort. Proveniensen är lokal.

Resultatet uppvisar fem grupper av byggnadstillfällen.

Prov J1, är äldst men saknar vankant så här är splintstatistik tillämpad för att undvika en så kallad efterdatering (*terminus post quem*). Virket är avverkat någon gång under åren 1679-1709 mest sannolikt 1689-1704.

Prov I1, är avverkad 20 maj – 10 juni 1755. Endast några cellager finns från årsring 1755, vilket ger en hög dateringsprecision.

Prov G1, B1A och E9 har fått några års spridning, vilket kan säga något om virkeshantering (lagring). Prov E9, är kommen från mellanväggen möjligen kan den anläggas efter ytterväggarna B och G.

Kommentarer 2023

Fjøsset (76341-76350, 76405-76410)

Prov 76405, 407-410 kan alla ha avverkats vid ett gemensamt tillfälle, **vinterhalvåret 1711/12**.

Undantaget är prov 76406 som är avverkat **vinterhalvåret 1695/96**.

De nu undersökta proverna kommer från varv 3 och 4 i väggarna och det troliga är därför att byggnaden uppförts 1712 eller möjligen något enstaka år därefter, med åtminstone en stock, 76406, som troligen återanvänts från en tidigare byggnad (se diskussion om Låven).

Det tidigare provtagna timret (76341-76350), som är yngre, representerar därför reparationer av byggnaden. Undantaget är prov 76343, som kan höra samman med prov 76406 (avverkning vinterhalvåret 1695/96) eller, om något enstaka år tillåts utanför det beräknade fällningsåret, till den större provgruppen avverkad vinterhalvåret 1711/12.

Låve (76411-76418)

Två provgrupper syns i materialet. Den yngre provgruppen består av prov 76412 och 76415 avverkade **vinterhalvåret 1715/16** samt prov 76417-76418 avverkade **sommaren 1715**.

Den äldre provgruppen består av prov 76411, 76414 samt 76416, samtliga markerade med* i resultattabellen. Dessa tre prov uppvisar en **tillväxtkollaps år 1588** och därefter ett svåranalyserat ringmönster med flera saknade ringar. Trots att vankant finns bevarad i två prov är det yttersta angivna året därför inte helt säkert (någon ytterligare ring kan saknas) och det beräknade fällningsåret därför något bredare. Avverkning av dessa tre prov bör ha skett omkring **1695-1696**, vilket är samtida med prov 76406 i fjøsset. Tillväxtkollapsen kan vara orsakad av en grundvattenhöjning, t ex dämning. Ytterligare ett prov, 76413 har avverkats någon gång **1606-1610**.

Troligen har Låven uppförts 1715-1716, delvis med återanvänt timmer avverkat omkring 1696 från en tidigare byggnad (samma som för Fjøssets prov 76406) samt med ytterligare en ännu äldre återanvänd stock.

Allt virke (fjøs och Låve) korrelerar väl inbördes och kommer från ett gemensamt skogsområde och är lokalt avverkat.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Kolumnen längst till höger uttrycker ett smalare dateringsspann för avverkningstiden. Denna uppgift har lägre säkerhet än det ”beräknade fällningsåret” men är en bedömning för det mest sannolika.